

Sygn. akt II C 108/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 kwietnia 2015 roku

Sąd Okręgowy w Gliwicach Wydział II Cywilny Ośrodek (...) w R.

w składzie:

Przewodniczący: SSR del. Sławomir Łabuz

Protokolant: Izabela Kucza

po rozpoznaniu w dniu 14 kwietnia 2015 roku w Rybniku

sprawy z powództwa **A. K. (1)**

przeciwko **E. K.**

o zachowek

1. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 219.711,11 zł (dwieście dziewiętnaście tysięcy siedemset jedenaście złotych jedenaście groszy) wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 6 marca 2014 roku,
2. umarza postępowanie co do kwoty 182.757,53 zł (sto osiemdziesiąt dwa tysiące siedemset pięćdziesiąt siedem złotych pięćdziesiąt trzy grosze),
3. w pozostałym zakresie powództwo oddala,
4. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1.607,19 zł (jeden tysiąc sześćset siedem złotych dziewiętnaście groszy) tytułem zwrotu części kosztów procesu,
5. nakazuje pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Gliwicach – Ośrodka (...) w R.) kwotę 21.567,98 zł (dwadzieścia jeden tysięcy pięćset sześćdziesiąt siedem złotych dziewięćdziesiąt osiem groszy) tytułem zwrotu części kosztów procesu.

Sygn. akt: II C108/12

UZASADNIENIE

Powód A. K. (1) pozwem z dnia 22.11.2011 r. domagał się zasądzenia od pozwanej E. K. kwoty 402.935,28 zł z ustawowymi odsetkami od daty wniesienia powództwa oraz zasądzenie kosztów postępowania. Podniósł, iż pozwana była żoną i jedyną spadkobierczynią testamentową spadkodawcy K. K. – ojca powoda. Przysługuje mu w tej sytuacji 1/6 udziału. W skład spadku wchodzi udział w nieruchomości położonej w J., samochód osobowy, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu w Ż., udział w własności lokalu w K. oraz udział w nieruchomości gruntowej w W.. Próby polubownego załatwienia sprawy nie dały jednak rezultatu.

Zarządzeniem z dnia 14.01.2013 r. ustanowiono dla nieznaney z miejsca pobytu pozwanej E. K. kuratora w osobie adwokat A. B.. Pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości. Zarzuciła, iż powód nie wykazał swojej legitymacji czynnej, nie wykazał, że jest synem K. K.. Wniósł o zobowiązanie pozwanego do przedstawienie wykazu darowizn otrzymanych przez niego od ojca.

Pismem z dnia 3 marca 2014 r. powód cofnął pozew w części tj. co do 182.757,53 zł wnosząc o umorzenie postępowania co do tej kwoty oraz zmodyfikował żądanie pozwu domagając się zasądzenia od pozwanej na rzecz powoda kwoty 220.177,75 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia zawierającego modyfikację powództwa do dnia zapłaty. Powód wskazał, iż konieczność ograniczenia żądania powstała w rezultacie przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego i dokonaną wyceną poszczególnych nieruchomości.

Sąd ustalił

W dniu 6 grudnia 2007 r. zmarł K. K., ojciec A. K. (1) i M. K.. Spadek po zmarłym na podstawie testamentu sporządzonego w formie w formie aktu notarialnego - Postanowieniem z dnia 12.08.2008 r. Sądu Rejonowego w Żorach (sygn. akt I Ns 100/08) nabyła w całości jego małżonka E. K.. W chwili śmierci K. K. pozostawił dwoje dzieci - A. K. (1) i M. K. (bezsporne, (...) k. 121, .testament, wniosek o stwierdzenie nabycia spadku, postanowienie S.R. w Ż. w aktach I Ns 100/08 – w zał). Wcześniej, postanowieniem z dnia 10.12.2002r. Sąd Rejonowy w Katowicach stwierdził, iż spadek po ojcu K. W. (...) zmarłym w dniu 27.06.2002 r. w K. nabyli żona A. K. (2) oraz dzieci J. C. i K. K. po 1/3 części każdy z nich (k. 21).

W chwili śmierci K. K. pozostawił majątek w postaci udziału w 1/3 części nieruchomości gruntowej składającej się z 4 działek o łącznej powierzchni gruntu 57.962 m2 na terenach leśnych i zadrzewionych położonej w W. gmina S. powiat (...) województwo (...). Dla nieruchomości prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...) w Wydziale V Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Zawierciu. Wartość rynkowa całej nieruchomości została oszacowana na kwotę 133.900 zł. (odpis KW k. 11-20, 430-432, opinia biegłego k. 162-296).

Nadto, w skład spadku wszedł udział w 1/3 prawa własności nieruchomości niezabudowanej składającej się z 11 działek o łącznej powierzchni gruntu 9.411 m2 w otoczeniu terenów zieleni oraz luźnej zabudowy mieszkaniowej i pensjonatowej w odległości ok. 700 m od morza i 600 m od rezerwatu Przylądek R. położona w J. gmina W. powiat (...) województwo (...) zapisany w księdze wieczystej prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Wejherowie pod numerem KW nr (...). Wartość rynkowa całej nieruchomości została oszacowana na kwotę 3.237.000zł (odpisy KW k. 11-20, 430-432, opinia biegłego k. 162-296). Nadto, w skład spadku wszedł udział w 1/6 własności lokalu stanowiącego odrębną nieruchomość o powierzchni użytkowej 62,45 m2 obejmującej 3 pokoje, kuchnię, łazienkę z w-c, przedpokój położonej na dziewiątym piętrze budynku położonego w obrębie centrum K. przy ul. (...) zapisanej w księdze wieczystej prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Katowice – Wschód w K.. Wartość rynkowa całej nieruchomości została oszacowana na kwotę 267.800 zł (odpis KW k. 11-20, 430-432, opinia biegłego k. 162-296). Nadto K. K. pozostawił samochód osobowy C. (...) o wartości 13.000 zł (zeznania pozwanej k. 574).

Spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego położonego w Ż. (...) Ż. (...) przysługiwało K. K. oraz I. K. która to oświadczeniem poświadczonym notarialnie zrezygnowała z prawa do tegoż lokalu i związanego z nim wkładu mieszkaniowego. Na dzień śmierci K. K. przysługiwało mu spółdzielcze lokatorskie prawo do tegoż lokalu. W dniu 21.03.2011 r. zgodnie ze stwierdzeniem nabycia spadku po K. K. została podpisana z E. K. umowa o spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu. Następnie, w dniu 23.03.2011 r. E. K. złożyła wniosek o wyodrębnienie własności. Umowa ustanowienia odrębnej własności lokalu i przeniesienia go podpisana została 25.03.2011 r. (informacja spółdzielni k. 449). Wkład mieszkaniowy związany ze spółdzielczym lokatorskim prawem do lokalu mieszkalnego na dzień 6.12.2007 r. równy był wartości rynkowej. K. K. został wykreślony z rejestru członków na podstawie Uchwały Zarządu Spółdzielni Mieszkaniowej z dnia 26.03.2008 r. a spółdzielcze lokatorskie prawo wygasło z chwilą ustania członkostwa. Wkład mieszkaniowy został w całości zaliczony z konta K. K. na konto E. K.. W związku z przekształceniem, spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu w prawo odrębnej własności spółdzielnia z uwagi na tryb nie określono wartości rynkowej lokalu (informacja spółdzielni k. 460). Umową o ustanowienie spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego numer (...) sporządzonej dnia 21 marca 2011 r. E. K. nabyła spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w budynku nr (...) klatka C na osiedlu 700- lecia w Ż. . Umową z dnia 25 marca 2011 roku ustanowienia odrębnej własności lokalu i przeniesienia własności lokalu sporządzonej w formie aktu notarialnego oraz E. K. działając na podstawie ustawy z dnia 15.12.2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych po nowelizacji tej ustawy z dnia 14.06.2007 r. ustanowili odrębną własność lokalu mieszkalnego

nr (...) położonego w budynku nr (...) klatka C na osiedlu 700- lecia w Ż. z własnością którego związana była współwłasność w częściach wspólnych budynku. Własność lokalu została przeniesiona na pozwana E. K. wraz z udziałem w częściach wspólnych budynku i prawie użytkowania wieczystego gruntu. (k. 333-336). Lokal mieszkalny jest położony w Ż. na osiedlu 700 – lecia (...) na drugim piętrze sześć kondygnacyjnego budynku mieszkalnego wzniesionego w okresie lat 70 – tych z użyciem wielkopłytywnej konstrukcji żelbetowej w obrębie osiedlowej zabudowy - na obrzeżu centrum miasta. Lokal obejmuje 3 pokoje , kuchnię łazienkę z w-c, przedpokój o łącznej powierzchni użytkowej 55,70 m2 ponadto loggie od strony pokoju dziennego i pomieszczenie gospodarcze przynależne do lokalu opisany w księdze wieczystej prowadzonej przez Sad Rejonowy w Żorach kw nr (...). Wartość rynkowa całej nieruchomości została oszacowana na kwotę 137.000 zł.(odpis KW k. 427-429, k. 11-20, opinia biegłego k. 162-296.).

Biegły potwierdził aktualność sporządzonej przez siebie opinii na dzień 27 stycznia 2015 r w której wycenił wartość poszczególnych składników majątkowych (k. 471-553).

Po śmierci K. K., pozwana chcąc porozumieć się z z jednym z dzieci męża – M. K. - udzieliła mu dnia 29 grudnia 2008 r. pełnomocnictwa notarialnego oraz siostrze jej męża J. C. do sprzedaży przysługującego jej udziału w nieruchomości położonej w J. (k. 568-569). Z czasem, pełnomocnictwo odwołała (zeznania pozwanej k.574). Następnie, ugodą sądową z dnia 14.10.2010 r. pozwana E. K. tytułem zachowku po zmarłym K. K. zobowiązała się zapłacić M. K. kwotę 313.000 zł oraz przenieść na jego rzecz 1/6 udziału w prawie własność nieruchomości położonej w K. przy ulicy (...) (k. 338, 570).

Drugi z synów zmarłego K. K. bezskutecznie wzywał pozwaną do dobrowolnego uregulowania zachowku (k. 22-23).

W przypadku nieruchomości w J. przygotowywana jest koncepcja wyodrębnienia z działek obszaru o łącznej powierzchni 415 m2 na poszerzenie gminnej drogi publicznej (k. 572).

Sąd podzielił opinię biegłego jako pełną zupełną i logiczną. Strona powodowa nie kwestionowała opinii. Pozwana w ostateczności również nie kwestionowała opinii wskazując jedynie, iż w przypadku nieruchomości położonej w J. przygotowywana jest koncepcja poszerzenia drogi. Podnieść jednak należy, iż na dzień orzekania jest to jedynie koncepcja której jeszcze nie wdrożono. Nadto zauważyć należy, iż przekazanie w drodze darowizny przysługującego jej udziału w nieruchomości lokalowej położonej w K. przy ulicy (...) nie zmienia faktu, iż udział ten wchodził w skład spadku po K. K. którym następnie pozwana zadysponowała – jak wynika z przedłożonej przez nią ugody – chcąc uregulować zachowek na rzecz jednego z dwóch synów jej zmarłego męża.

Biegły sporządzając opinię uwzględnił rynek lokalny nieruchomości z którego przyjął reprezentatywne transakcje stanowiące punkt odniesienia do wyceny szacowanych nieruchomości. W przypadku nieruchomości położonej w J. przyjął on inne nieruchomości z tego samego rejonu. Jednocześnie biegły zwrócił uwagę, by wycena odzwierciedlała zachowania przeciętnych typowych uczestników rynku nieruchomości. Nadto, w przypadku lokalu mieszkalnego położonego w K. biegły do porównania przyjął inne lokale usytuowane z tzw wielkiej płyty oraz lokale położone w kamienicach z uwagą na położenie. Wskazał również cechy rynkowe jakie uwzględnił a które to miały znaczenie w procesie wyceny. Natomiast w przypadku lokalu położonego w Ż. biegły do porównani przyjął mieszkania położone w blokach mieszkalnych z tzw wielkiej płyty.

Sąd zważył

Zgodnie z art. 991 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachowek). Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Pozwana nabyła w całości spadek po zmarłym K. K. na podstawie testamentu, który był podstawą powołania do spadku. Spadkodawca pozostawił po sobie dwoje dzieci – M. K. oraz powoda – A. K. (1). Jako zasadę ustawa przyjmuje, że wysokość należnego uprawnionemu zachowku odpowiada połowie wartości udziału, który przypadłby mu przy dziedziczeniu ustawowym. Gdyby powód doszedł do dziedziczenia na podstawie ustawy przypadłaby mu 1/3 części majątku spadkowego. Skoro jednak spadek po zmarłym na podstawie testamentu objęła w całości pozwana – żona spadkodawcy, to powodowi jako synowi zmarłego przysługiwało roszczenie o zachówek w wysokości 1/2 udziału spadkowego ($1/2 \times 1/3 = 1/6$).

Kolejnym etapem obliczania zachowku jest ustalenie tzw. substratu zachowku (art. 993-995 kc). Wartość stanu czynnego spadku tzw. substrat zachowku jest to wartość, która stanowi podstawę ustalenia sumy stanowiącej zachówek należny uprawnionemu. Ustalenie substratu zachowku wymaga określenia czystej wartości spadku. Czysta wartość spadku stanowi różnicę pomiędzy stanem czynnym spadku, czyli wartością wszystkich praw należących do spadku, według ich stanu z chwili otwarcia spadku i cen z chwili orzekania o zachowku, a stanem biernym spadku. Obliczanie zachowku zamyka operacja mnożenia substratu zachowku przez udział spadkowy, stanowiący podstawę do obliczenia zachowku. Jej wynik wyraża wysokość należnego zachowku. Zgodnie z art. 991 § 2 kc, uprawniony może otrzymać należny mu zachówek przede wszystkim w postaci powołania do spadku, zapisu lub uczynionej przez spadkodawcę na jego rzecz darowizny, a gdy to nie nastąpi, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zachówek, to jest o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia. Zatem o powstaniu roszczenia przeciwko spadkobiercy o pokrycie lub uzupełnienie w pieniądzu zachowku rozstrzyga tylko to, czy uprawniony do zachowku otrzymał w całości należny mu zachówek w postaci powołania do spadku, zapisu lub uczynionej przez spadkodawcę na jego rzecz darowizny.

Spadek po zmarłym K. K. stanowiły udziały w nieruchomościach, nieruchomości oraz spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu. Co do zasady, skład spadku nie był sporny. W skład spadku wszedł udział w 1/3 prawa własności nieruchomości w J. oraz W.. W przypadku samochodu osobowego, pozwana w trakcie przesłuchania przyznała, iż zmarły K. K. pozostawił w spadku samochód osobowy marki C. (...) który został zbyty za kwotę 13.000 zł zatem i on wszedł w skład spadku. W przypadku udziału w prawie własności lokalu stanowiącego odrębną nieruchomość położoną w K. przy ul. (...) pozwana w jednym z pism wskazała, iż nie można go doliczyć do spadku albowiem udział przekazała już M. K.. Po pierwsze wskazać należy, iż wartość spadku ustala się według stanu z chwili otwarcia spadku a więc na dzień 6.12.2007 r. Na chwilę otwarcia spadku pozwanemu przysługiwał udział w wysokości 1/6 w prawie własności tejże nieruchomości. Pozwana miała tego pełną świadomość skoro zawierając z M. K. ugodę sądową w dniu 14.10.2010 r. pozwana tytułem zachowku zobowiązała się przenieść na jego rzecz 1/6 udziału w prawie własności nieruchomości położonej w K. przy ulicy (...) (k. 338, 570). Niezależnie od tego, pozwana wnioskiem z dnia 10.10.2011 r. domagała się działu spadku i zniesienia współwłasności po W. K. (ojcu jej męża K. K.) wskazując m.in., iż w skład spadku po zmarłym wchodzi własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego w K. przy ul. (...) (II Ns 1747/11 w zał). Spadek po W. K. nabyła jego żona A. K. (2) oraz dzieci J. C. i K. K. po 1/3. Nieruchomość w K. wchodził w skład majątku dorobkowego W. i A. wobec czego K. K. przypadł udział w nieruchomości o wartości 1/6 (jego siostra 1/6 oraz matka 4/6). Zatem, nie może budzić wątpliwości, iż w skład spadku wchodzi udział w tejże nieruchomości lokalowej. Nadto, w chwili otwarcia spadku K. K. przysługiwało spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego położonego w Ż. (...). (...). Najpierw, wkład mieszkaniowy został w całości zaliczony z konta K. K. na konto E. K.. Następnie w dniu 21.03.2011 r. została podpisana z E. K. umowa o spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu, 2 dni później tj. 23.03.2011 r. E. K. złożyła wniosek o wyodrębnienie własności w związku z czym dnia 15.03.2011 r. strony podpisały umowę ustanowienie odrębnej własności lokalu i przeniesienia go. Po tych czynnościach pozwana zbyła lokal.

Wartość nieruchomości Sąd ustalił w oparciu o opinie biegłego. Opini tej należało dać w pełni wiarę, jako sporządzonej z zachowaniem właściwej metodologii przez doświadczonego specjalistę - biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości. Opinia została sporządzona zgodnie z powołanymi w niej przepisami, była spójna, jasna i w sposób jednoznaczny określiła wartość nieruchomości z uwzględnieniem czynników korzystnych i niekorzystnych wpływających na jej wartość. Zdaniem Sądu zastosowana przez biegłego metoda była prawidłowa. Jego wybór był racjonalny, uzasadniony zasadami szacowania nieruchomości. Biegły uwzględnił stan zagospodarowania

nieruchomości (jej kształt, rodzaj nieruchomości, stopień wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej, położenie), przeznaczenie nieruchomości, sposób użytkowania, przeznaczenie w planie miejscowym, przeprowadził analizę i charakterystykę rynku lokalnego (ceny rynkowe). W przypadku spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego położonego w Ż.(...) (...) Ż. (...) Sąd uznał, iż wartość tego prawa była równa wartości rynkowej prawa własności tegoż lokalu mieszkalnego. Wybór właściwej drogi do ustalenia wartości spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego zależy od okoliczności danej sprawy. W niniejszej sprawie wkład mieszkaniowy przypadł tylko i wyłącznie K. K., wkład jest prawem majątkowym ściśle związanym ze spółdzielczym prawem do lokalu. Dopóty istnieje prawo do lokalu i uprawniony do tego prawa, dopóty wkład nie ma samodzielnego bytu. W związku ze śmiercią K. K. wygasło przysługujące mu prawo a wkład jak poinformowała spółdzielnia – równy wartości rynkowej - został w całości zaliczony z konta K. K. na konto E. K.. Dalej pozwana podpisała umowę o spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu, przekształciła go poprzez ustanowienie i przeniesienia odrębnej własności lokalu a następnie zbyła. Ustalając więc wartość lokatorskiego prawa do lokalu biorąc pod uwagę okoliczności niniejszej sprawy i sposób przekształcenia tego prawa przez pozwaną Sąd uznał, iż jest ono równe z wartością prawa własności tegoż lokalu mieszkalnego. Niezależnie od tego należy zwrócić uwagę, iż zgodnie z art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych, w wypadku wygaśnięcia spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego na podstawie art. 11 lub niedokonania czynności, o których mowa w art. 14, roszczenia o przyjęcie do spółdzielni i zawarcie umowy o ustanowienie spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego przysługują małżonkowi, dzieciom i innym osobom bliskim. Zatem roszczenie przysługiwało nie tylko pozwanej ale i dzieciom zmarłego czyli również powodowi A. K. (1). Skoro zrealizowała je tylko i wyłącznie pozwana a następnie zbyła lokal to w takiej sytuacji w pełni uprawnione jest stwierdzenie, iż wartość prawa lokatorskiego jest równa wartości prawa własności tegoż lokalu.

Zgodnie z art. art 156 ust. 3 i 4 ustawy o gospodarce gruntami, operat szacunkowy może być wykorzystywany do celu, dla którego został sporządzony, przez okres 12 miesięcy od daty jego sporządzenia, chyba że wystąpiły zmiany uwarunkowań prawnych lub istotne zmiany czynników, o których mowa w art. 154 ust. 4 ustawy. Operat szacunkowy może być wykorzystywany po upływie okresu, o którym mowa w ust. 3, po potwierdzeniu jego aktualności przez rzeczoznawcę majątkowego. Potwierdzenie aktualności operatu następuje przez umieszczenie stosownej klauzuli w operacie szacunkowym przez rzeczoznawcę, który go sporządził. W tym miejscu Sąd podziela zapatrywanie wyrażone w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2010 r. (V CSK 171/10), iż zgodnie z art. 156 ust. 3 u.g.n. operat szacunkowy (przez który rozumie się sporządzoną przez rzeczoznawcę majątkowego na piśmie opinię o wartości nieruchomości), może być wykorzystywany do celu, dla którego został sporządzony przez okres 12 miesięcy od daty jego sporządzenia, a po upływie tego okresu - w myśl art. 156 ust. 4 u.g.n. - może być wykorzystany po potwierdzeniu jego aktualności przez rzeczoznawcę majątkowego. Zasada ta ma zastosowanie również w postępowaniu sądowym w wypadku konieczności określenia wartości nieruchomości. W związku z tym Sąd zlecił biegłemu sądowemu A. G. dokonanie potwierdzenia aktualności sporządzonej przez niego opinii biegłego sądowego. Aktualizacja wykazała, iż na dzień orzekania sporządzona opinia jest w pełni aktualna.

Biorąc pod uwagę powyższe, powodowi przysługiwało roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej (określonej wartością udziału spadkowego i wartością spadku). Instytucja zachowku została pomyślana jako konieczność ustawowego zabezpieczenia interesów osób najbliższych spadkodawcy. Już bowiem w momencie dokonanego rozporządzenia testamentowego i powołania do spadku powód został całkowicie pozbawiony prawa do spadku po zmarłym ojcu. To roszczenie o zachówek opiera się na istnieniu bliskiej więzi rodzinnej pomiędzy spadkodawcą, a uprawnionym do zachowku. Spadkodawca sporządził testament w dniu 22.11.2007 r. powód nie został wydziedziczony. Prawa osoby uprawnionej do zachowku służą urzeczywistnieniu obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma wobec swoich najbliższych (wyr. SN z dnia 7 kwietnia 2004 r., IV CK 215/03). Samo pozbawienie uprawnionego do zachowku korzyści ze spadku w drodze dziedziczenia jest dla niego okolicznością krzywdzącą i dolegliwą, a stanu tego nie powinno jeszcze pogłębiać ograniczenie możliwości realizacji roszczeń z tytułu zachowku.

Zatem wartość czynna majątku spadkowego ma wartość 1.318.266,66 zł. Składa się na nią kwota 1.079.000 (stanowiąca 1/3 udziału prawa własności nieruchomości położona w J. o łącznej wartości 3.237.000 zł), kwota 44.633,33 zł (udział w 1/6 własności lokalu stanowiącego odrębną nieruchomość w K. przy ul. (...) o łącznej wartości

267.800 zł), kwota 44.633,33 zł (udział w 1/3 części nieruchomości gruntowej w W. o łącznej wartości 133.900 zł), kwota 137.000 zł (spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego położonego w Ż. (...) (...) Ż. (...)) oraz kwota 13.000 zł (wartość samochodu osobowego). Łącznie wartość czynna majątku spadkowego wyraża się kwotą 1.318.266,66 zł. Zatem przysługujący powodowi zachówek wyraża się kwotą 219.711,11 zł (1/6 wartości masy). Kwotę tę Sąd zasądził w pkt 1 wyroku wraz z odsetkami liczonymi od dnia zawierającego modyfikację powództwa do dnia zapłaty – zgodnie z pismem ograniczającym roszczenie. Po modyfikacji żądania, powód domagał się w tej sprawie odsetek ustawowych z tytułu opóźnienia w zapłacie zachowku, poczynając od dnia wniesienia pisma modyfikującego powództwo. Termin, od którego zobowiązany z tytułu zachowku popadł w stan opóźnienia - warunkujący zasądzenie odsetek ustawowych - należy ustalić indywidualnie z uwzględnieniem okoliczności danej sprawy. O stanie opóźnienia można mówić wówczas, gdy zobowiązany znał już wszystkie obiektywnie istniejące okoliczności pozwalające mu racjonalnie ocenić zasadność i wysokość zgłoszonego roszczenia z tytułu zachowku. Może to więc nastąpić także w dacie poprzedzającej chwilę wyrokowania. Zdaniem Sądu takim terminem jest dzień doręczenia odpisu opinii biegłego – wówczas kuratorowi nieznaney z miejsca pobytu pozwanej. Zatem, odsetki należało ustalić zgodnie z zmodyfikowanym żądaniem powoda (art. 481 § 1 i 2 k.c.).

Wobec cofnięcia pozwu przez powoda w zakresie żądania z tytułu zachowku kwoty 182.757,53 zł, Sąd umorzył w tej części postępowanie, o czym orzeczono w punkcie 2-cim wyroku (art. 355 § 1 k.p.c.). W pozostałej części Sąd powództwo oddalił jako niemające uzasadnienia (po ograniczeniu powód domagał się 220.177,75 zł. Sąd uwzględnił powództwo co do 219.711,11 zł).

Na marginesie należy dodać, iż pozwana twierdziła, że próbowała się porozumieć ze spadkobiercami jednak z przedstawionej ugody oraz pełnomocnictwa wynika, iż czyniła to jedynie z drugim z synów męża M. K.. Tak też w drodze ugody zobowiązała się świadczyć kwotę pieniężną oraz udział w nieruchomości w K. – pomijając całkowicie pasierba A. K. (1) – powoda. Wprawdzie pozwana wskazywała, iż jedynym majątkiem są nieruchomości jednakże po pierwsze, gdy zbyła mieszkanie - jak podała sądowi - nie przekazała żadnych pieniędzy uprawnionym. Nadto, skoro jednemu z pasierbów darowała udział w nieruchomości nic nie pozostawało na przeszkodzie by w ten sam sposób obdarować drugiego pasierba. Doszło więc do sytuacji gdy z jednym z pasierbów zawarła ugodę z drugim natomiast nie. Powód może się w tej sytuacji czuć pokrzywdzony działaniem pozwanej. Wprawdzie drugi pasierb przystąpił do egzekucji z nieruchomości jednakże pozwana miała dość czasu by uregulować te kwestie. Zawierając ugodę z M. K. wiedziała więc o roszczeniu powoda, o konieczności jego zaspokojenia. Pozwana miała dostatecznie dużo czasu (kilka lat), by podjąć działania w celu uregulowania swoich zobowiązań wobec powodów. Tymczasem pozwana do dnia dzisiejszego powołuje się na niemożność zgromadzenia gotówki jednak jak ją uzyskała – ze sprzedaży lokalu wówczas w żadnej części roszczenia powoda nie zaspokoiła. Nadto należy zauważyć, iż żadna z nieruchomości nie służy zaspokajania potrzeb mieszkaniowych pozwanej, pozostałymi nieruchomościami – jak wskazała – nie interesuje się.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Powód utrzymał się w 54% ze swymi roszczeniami w takim też zakresie rozliczono koszty procesu na które złożyły się opłata od pozwu (20.147 zł) koszty opinii biegłego sądowego 7.704 zł oraz 3.420,99 zł (k. 356), koszty kuratora dla nieznaney z miejsca pobytu 4.428 zł, koszty zastępstwa procesowego (7.200 zł) oraz koszty opłaty od pełnomocnictwa (17 zł). Łącznie koszty procesu to kwota 42.916,99 zł. Zatem stosownie do wyników postępowania strona powodowa winna ponieść koszty w wysokości 19.741,81 zł a pozwana 23.175,17 zł. Powód poniósł koszty pełnomocnika oraz opłaty od pełnomocnictwa (7.200 + 17 zł), opłatę od pozwu (2.000 zł), zaliczkę na biegłego 5000 zł oraz 7.132 zł – łącznie kwotę 21.349 zł. Skoro tak, pozwana winna zwrócić powoda kwotę 1.607,19 zł (21.349 – 19.741,81) o czym orzeczono w pkt 4. Jednocześnie w pkt 5 nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Gliwicach Ośrodka (...) w R. kwotę 21.5676,98 zł (tj. kwotę w jakiej winna partycypować w kosztach procesu).